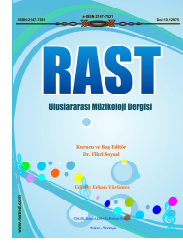

RAST MÜZİKOLOJİ DERGİSİ
Uluslararası Müzikoloji Dergisi
www.rastmd.com

Doi:10.12975/rastmd.2016.04.03.00095

MUHİBBÂN'IN “NEFES”LERİ

Fazlı ARSLAN¹

ÖZET

Osmanlı Devleti'nde 1826 senesinde Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ve Bektaşî tekkelerinin kapatılması ile beraber kendi içlerinde yapılanmaya başlayan Bektaşîler, Tanzimat Fermanı ile birlikte başlayan modernleşme hareketleri, gelişen yayıncılık faaliyetleri ve II. Meşrutiyet döneminin görece özgürlükçü ortamının da etkisiyle kendilerine yayın hayatında *Muhibbân* dergisi ile yer bulmuşlardır. *Muhibbân*, Alevi-Bektaşî kültür ve edebiyata dair yayıncılığın ilk örneği olmuştur ve en eski Bektaşî nefeslerinin notalarını muhtevindir. Bu çalışmada *Muhibbân*'ın tüm sayıları taranıp, notaları yer alan nefesler tespit edilmiş ve günümüze uygun şekilde notaya aktarılmıştır. Bu vesile ile Bektaşî musikisine dair ilk örneklerin repertuvarımıza kazandırılması hedeflenmiştir. Makalede öncelikle kısaca derginin tarihçesine, yayınlandığı dönemin arka planına ve literatürdeki önemine değinilecek, ardından nefeslerin notaları sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Muhibbân*, Bektaşîlik, musiki, nefes

BEKTASHI SONGS (NEFES) OF MUHİBBÂN

ABSTRACT

The disbandment of the Janissary corps in 1826 resulting in a ban on Bektashi sufi order in the Ottoman Empire had forced Bektashi dervishes to have a new type of organization confined to themselves. The modernization movement of the reformation period that began with the 1839 Imperial Rescript of Gülhane, improved publishing activities and the relatively free atmosphere of the Second Constitutional Era helped the Bektashi order take part in the publishing world with their periodical named *Muhibbân*. Being the first example of publishing on Alevi-Bektashi culture and literature and containing the oldest musical scores of Bektashi songs (*nefes*), the journal has a very special place in our publishing history. In this study, all issues of the periodical are thoroughly scanned; and the notated Bektashi songs were detected and rewritten in modern notation with the purpose of adding these oldest examples of Bektashi music into our repertoire. In the article, the history of the periodical, its importance in literature and the socio-cultural atmosphere of the period in which it was published are explained and then the scores of Bektashi songs are presented.

Keywords: *Muhibbân*, Bektashism, music, nefes

¹ Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Türk Din Musikisi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
Muhibbân'daki notaları, değerli öğrencilerim Semih Özdemir ve Lamia Çanak günümüz notasyonuna aktardılar. Kendilerine yürekten teşekkür ediyorum.

GİRİŞ

Bektaşılık, Yeniçeri Ocağı'nın 1826 yılında kapatılmasıyla yeni bir yapılanmanın içine girmek durumunda kalmıştır. Bektaşî tekkelerinin başına Bektaşî olmayan şeyhler atanmış ve Bektaşîlik tarihinin eritilerek bu kültürün asimilasyonu amaçlanmıştır.² İlerleyen yıllarda Tanzimat ile birlikte gelişmeye başlayan yayıncılık faaliyetleri II. Meşrutiyet ile birlikte daha da hız kazanmıştır. Bu dönemde yayıncılık faaliyetleri oldukça büyük bir artış kaydederek yayın sayısı 353'ü bulmuştur.³ O dönem değişik sosyal gruplar, cemiyetler kurmuşlar, gazete ve dergiler çıkarmışlar, fikirlerini yaymaya çalışmışlardır. Biraz geç de olsa tasavvuf erbabı da, cemiyet kurmaya, dergi ve gazeteler yayınlamaya başlamışlardır.⁴ İşte tam da bu dönemde Bektaşîler kendilerini ifade için bir fırsat elde etmiş, Bektaşîlik kurumunu tekrar resmi bir çerçeveye oturarak kuruma özgürlük kazandırmak amacıyla, Bektaşî kurumunun müntesibi Hacıbeyzade Ahmet Muhtar'ın⁵ önderliğinde *Muhibbân*'ı, yayınlamaya başlamışlardır.

Muhibbân, Bektaşîlik kurumunun tekrar resmîyet kazanması yönündeki taleplerin yanı sıra kendileriyle alakalı iddialara cevap niteliğinde yazılara, Bektaşî kültürüne dair diğer mevzulara yer vermiştir. Bu amaçla yayınlanması planlanan *Muhibbân*, başlangıcından itibaren daha çok siyasi bir işlev görmüştür. Üçüncü döneminde, başlığı, "Siyasetten başka her şeyden bahseder" şeklinde değiştirilse de siyasetten uzak durması mümkün olmamıştır. Mesela, 5. sayısının kapağına Mithat Paşa'nın tam sayfa fotoğrafı konularak altına "Meşâyih-i Hâlidîyye'den şehîd-i hürriyyet merhum Ahmed Midhat Paşa" ibaresi yazılmış, Paşa hakkında 6. sayıdan ikinci dönemin 5. sayısına kadar on iki sayı devam eden bir tefrika yayımlanmıştır. Bir yılın muhasebesinin yapıldığı 12. sayıda, *Muhibbân*'ın "yalnız menfaatini düşünen Muâviye tıynetli eşhasa el değil selâm vermeye tenezzül etmez bir Alevî olduğu" ilân edilmiştir. Yine, Şeyhülislâm Mûsâ Kâzım Efendi başkanlığında kurulan Cem'iyet-i Sûfîyye'nin faaliyete başlaması üzerine (1327r./1911) *Muhibbân*, Mûsâ Kâzım Efendi'ye, cemiyete ve cemiyet tarafından yayımlanan *Tasavvuf* mecmuasına karşı tavrı almış, cemiyetin açılış törenine sadece on dokuz şeyhin katıldığını yazarak Cem'iyet-i Sûfîyye'nin tarikat camiasını temsil edemeyeceğini ima etmiştir.⁶ Yayın hayatının ilk yılını geride bıraktıktan sonra ise diğer kültürel konulara da yer vermeye başlamış, Alevi-Bektaşî musikisine, edebiyatına dair eserleri de neşretmeye başlamıştır.

Mustafa Kara, *Muhibbân*'ın sayıları ve çıkış tarihleri hakkında şu özeti yapar. "İlk sayısı 22 Ağustos 1325'te (4 Eylül 1909) "Müştak-ı hürriyyet-i tamme olan bilcümle *Muhibbân*-ı Meşrutîyyet'in neşr-i efkârı olarak her ay başı neşrolunur" (2. sayıdan itibaren "her ayın on beşinde") başlığıyla İstanbul'da çıkan *Muhibbân* 12. sayısının (23 Ağustos 1326/5 Eylül 1910) ardından yayımına iki ay ara vermiş, ikinci yılının ilk sayısı 20 Kanunuevvel 1326'da (2 Ocak 1911) neşredilmiştir. Bu dönemde 4 Mart 1328 (17 Mart 1912) tarihine kadar dokuz sayı daha çıkmış (7 ve 8. sayılar bir arada), uzun 9bir aradan sonra 14 Temmuz 1334 (1918) tarihli nüshasıyla üçüncü dönem yayımına başlamıştır. Bu dönemin 5. sayısı 1 Mayıs 1335 (1919)

² Ahmet Yaşar Ocak, "Bektaşîlik", *DİA*, 1992, Cilt 5, s. 373-379

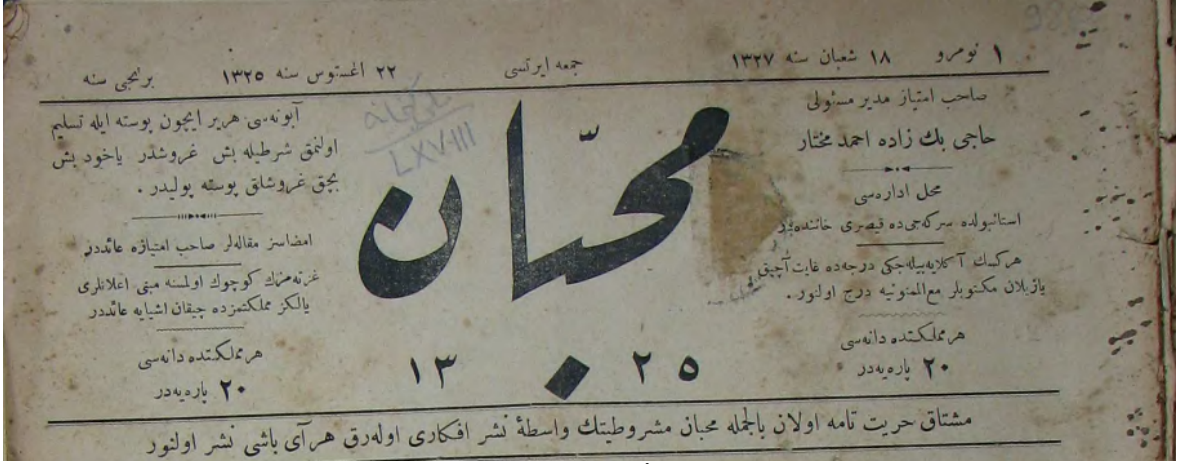
³ Vedat Günyol, "Matbuat: Türkler, I-Türkiye", *İA*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1997, Cilt 7, s. 373

⁴ Cengiz Gündoğdu, "Osmanlı'nın Son Döneminde Yayınlanan Tasavvufî Muhtevalı *Muhibbân* Dergisi ve 1327/1911 Yılı 4. Sayısında Yer Alan Bazı Makaleler", *Tasavvuf*, sayı, 7 (2001), s. 293.

⁵ *Şair Hanımlarımız, Osmanlı Memleketleri, Hurûf-i Heca Tertibi Üzerine Fihrist-i Umumî, Güzide-i Tarih-i Osmanî* gibi birçok esere imza atmış bir Bektaşî'dir. Ayrıca bkz. Mustafa Kara, "Muhibbân", *DİA*, c. 31, s. 34.

⁶ Mustafa Kara, "Muhibbân", *DİA*, c. 31, s. 35.

tarhini taşımaktadır. Daha sonra *Muhibbân*'ın yayımına devam edip etmediği bilinmemektedir.”⁷

Muhibbân'ın İlk Sayısı

Muhibbân'ın sayıları incelendiğinde derginin ikinci senesindeki 5. sayısı itibariyle Bektaşî musikisine ve şiirine ait örneklere rastlıyoruz. Bektaşî kültürünün önemli unsurlarından olan ve Bektaşî geleneğinin gizlilik hususiyetinden ötürü tarik içinde saklı⁸ kalmış nefeslerin ilk kez neşredildiğini görüyoruz. Alevi-Bektaşî musikisi ve edebiyatına ilişkin çalışmalarıyla tanınan musikişinas ve halkbilimci Vahit Lütfi Salcı'nın ifadesiyle bu eserlerin gizli kalması, Alevi-Bektaşî kabilelerin töreleri ve inanışları mucibince. Bu gizlilik hem edebiyat hem de musikilerinde vardır.⁹ İşte bu saklı kültürün *Muhibbân* ile birlikte cüzî biçimde ortaya çıkmaya başladığını görüyoruz.

Muhibbân'da Notaları Yer Alan "Nefes"ler

Osmanlı son döneminde bazı mecmualarda nota yayınları görmekteyiz *Malumat Mecmuası* gibi. Malumat nota ekleri yayımlıyordu. *Muhibbân* da muhtevasında notalı eserlerin olduğu yayınlardandır. Çalışmamızın bu bölümünde *Muhibbân*'ın içinde yer alan nefesleri aslını ve tercüme ederek günümüze uyarladığımız notalarını birlikte veriyoruz. Eserler gözden geçirilerek yazılırken, belki o zaman notaya alınırken hatalar olabileceğini düşünerek nazari kurallar çerçevesinde değerlendirdik ve küçük çaplı tasarruflarda bulunduk ve bunları belirttik.

Muhibbân'da ilk nefes, derginin 2. yılında çıkan 5. sayısında yayımlanmıştır. *Muhibbân*'ın imtiyaz sahibi, editörü ve başyazarı olan Hacıbeyzade Ahmet Muhtar'a ait, Mahur makamında ve Sofyan usulünde bu eserin güftesi Farsça'dır. Nefesler, bilindiği gibi, basit melodik yapılara sahip olup, özellikle de kullandığı güfte itibariyle Alevi-Bektaşî düşüncesini ele almasıyla, sair ilahilerden ayrılarak dinî musikide özel bir yer tutar. Aslında genel "ilahi" formu içerisinde yer alan bu eserler, ihtiva ettikleri bazı özellikleriyle "nefes" adını almışlardır.¹⁰ Bu bilgiye paralel olarak Farsça güfte incelendiğinde, Alevi-Bektaşî edebiyatına

⁷ Kara, "Muhibbân", *DİA*, c. 31, s. 34; Ayrıca bkz. Ahmet Taşğın, "Alevi-Bektaşî Edebiyatında İlk Örnek: Muhibbân", *Folklor/Edebiyat Dergisi*, Sayı 39, 2004/3, s.231-240; Nilgün Yolcu, "II. Meşrutiyet'te Yayımlanan Bektaşîlikle İlgili Bir Dergi: 'Muhibbân'" *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, Sayı 7 (1998).

⁸ Vahit Lütfi Salcı, Alevî Türk kabileleri arasında gizli bir edebiyat, musiki olduğu gibi, gizli oyunların da mevcut olduğu görüşündedir ve sırf bu hususa hasrettiği çalışmaları vardır. *Gizli Türk Halk Musikisi ve Gizli Türk Dini Oyunları*. Bkz. Fazlı Arslan, *Vahitname: Musikişinas Halkbilimci Vahit Lütfi Salcı*, Mavi Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 68.

⁹ Vahit Lütfi Salcı, *Gizli Türk Dini Oyunları*, s. 7.

¹⁰ M. Ekrem Karadeniz, "Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları", Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1965.

dair izler görülememekle beraber, edebiyatta “sevgili” diye ifade edilen kişiye övgüler içerdiği anlaşılmaktadır. Buradan hareketle, eserin Alevi-Bektaşî ideolojisiyle temellenmiş bir yayın olan *Muhibbân*’da yer bulmuş olması sebebiyle, övgüye mazhar olan “sevgili”nin Hz. Peygamber veya Hz. Ali olabileceği söylenebilir. Mahur makamında düyek usulündedir. Nefeslerin daha çok halk musikisinin karakteristik ifadeleriyle bezeniyor olmasının yanında, bu eserin klasik Osmanlı musikisinden etkilenilerek bestelendiğini gösteren izler de görülmektedir.¹¹

Samih Rif'at (TBMM Albümü)

Hacıbeyzade Ahmet Muhtar¹²

¹¹ Bu durum aklımıza Vahit Lütfi Salcı'nın eleştirilerini aklımıza getirmektedir: Vâhit Lütfi Salcı, İstanbul şehir müsikîsi ile tanışmamış müsikîlerin saf ve gerçek Türk müsikîsi olduğunu, şehir zümre müsikîleri ile bir şekilde karışan, onlardan etkilenen ve şekil değiştiren müsikîleri de bozulmuş olarak değerlendirir. Ona göre yirminci asrın başlarında İstanbul Bektaşî tekkeleri, asil ve vakur karakteri kaybetmeye başlamışlar ve kısa bir zaman içerisinde kendilerini Şark müsikîsinin ağdalı bir nevi olan İstanbul *zümre müsikîsine* kaptırmışlar ve bu suretle haddizatında halk müsikîlerinden olan şehir gizli tekke müsikîsi olarak bir nevi ihdasına sebep olmuşlardır... Ona göre, şehir Bektaşî tekke müsikîsi, vakur ifadeleri bırakarak Şark müsikîsinin *uyuşuk ve yayık motif* ve prelotlarına iltifat eder olmuş ve canlı ve tarihi öz Türk ruhundan kopup gelen besteleri bozmuştur. Eserler varyasyonlara boğulmuş, esas motifler, melodi üzerinde tadiller yapılarak değiş(tiril)miş ve başka bir beste haline getirilmiştir. Salcı, notaların önce bozulmamış, ardından ağdalaşmış, bozulmuş hallerini verir. Salcı, “Kızılbaş Şairleri: Musikileri 14”, *Bartın*, Sayı: 648, (23 Haziran 1938), s. 3; Detaylar için Arslan, *Vahitname*, s. 82 vd.

¹² Burhan Felek'in tarifıyla Ressam Etem'in çizimi. Kaynak, Doğan Hızlan, “Yeni Ağıza Eski Taam”, *Radikal* (31.10.2014) Hacıbeyzade'nin *Aşevi* adlı kitabı üstüne yazısından)

Muhibban'ın "Nefes"leri

گفتیمی : ماهور ، دوپك
دلتيم و بروم داغ تو بروم   وادی بوادی آه منزل منزل
دلبر دلبر جانانارا آكرام جان   ای يوسف نای ایماه كینای
دلبر زحمت سانا زحمت   مبروم مهمانی میشوم قربانی
ای نكازم تاجدارم نكسارم نازی دارم
نقرات
از اشك دويت ای ستم بی قرارم   شب و روز از خبر تو درآه و زارم

دل بر تو عجبی دارم بر تو
سه به زل سینه آه ز دی راه به ز
زل سینه آه تو ده راه به ز
خوسه بر آه جاده ای آ ما نا جا بر دل بر دل
ست خنده بر دل بی ما کینه هر ما ای
قره دم شرمی بی ما یقه ای دم سه می نت غریبه نت غریبه
دانه دانه نا نا راجی نا نا کای آه بی با
نقطه نقطه آه از نا نا
از اشك دويت ای ستم بی قرارم ..... شب و روز از خبر تو درآه و زارم (خوده)

حاجی بك زاده احمد مختار
عمود بك مطبعی

Görsel-1: Hacıbezzade Ahmet Muhtar - Mahur Nefes

Muhibban, Yıl 2, Sayı 5, s. 2 [s.137]
15 Cemaziyelahir 1329 / 1 Mayıs 1327
(11 Mayıs 1911)

Mâhur Nefes

Sofyan

Beste ve Güfte:

Hacıbeyzade Ahmed Muhtar

Ref_tı_____mu bor_dim da_ği_____ tu_ bor_dim_____ va_

di_____ be_ va_ di_____ ah_ men_

[[Ez eş_] ki_____ ru_____ yet_____

zil_____ be_ men_ zil_

ey_____ sa_ nem_ bi_ ka_ ra_ rem

va_ di_____ be_ va_ di_____

Şe_____ bu_ ruz_ ez_

ah_ men_ zil_ be_ men_ zil_ Dil_ber dil_ber ca_ na_

hic_ ri_ tu_ der_ a_ hu_ za_ rem (- Son -)

ma_ ra_ a_ ram can Ey Yu_ su_ fu sa_ ni Dil_ber zi_ga_met

Ey ma_ hi_ Ke_ na_ ni Ca_ na_ zi_ga_met

zi_ga_met zi_ga_met Mi_re_ vem_ mih_ ma_ ni

mi_şe_ vem_ kur_ ba_ ni Ey ni_ga_ri tac_da_ rem

gam kü_sa_ rem

Muhibban'ın "Nefes"leri

Arañağme

-- GÜFTE --

Reftîm u bordîm dâğ-i tu bordîm
Vâdî be-vâdî âh menzil be-menzil
Dilber dilber cânâ mâ-râ cân-ı ârâm
Ey Yûsuf-i sâni ey mâh-i Ken'ânî
Dilber zi-gamet cânâ zi-gamet
Mîrevem mihmânî mîşevem kurbânî
Ey nigâr-i tâcdârem gam-küsârem nâzî dârem

Nakarât

Ez eşk-i rûyet ey sanem bî-karârem
Şeb u rûz ez-hicr-i tu der-âh u zârem

Görsel 1 - a ve b: Hacıbeyzade Ahmet Muhtar - Mahur Nefes

Bir sonraki nefes, *Muhibbân*'ın üçüncü senesinin ilk sayısındadır. Güftesi ve bestesi Samih Rifat Bey'e¹³ (Çağatay) ait olan bu nefes Uşşak makamında bestelenmiş.

¹³ II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet devri şairi, yazar ve dil âlimi. (1874-1932). Meşhur Udi Ali Rifat Bey'in (Çağatay) kardeşidir. Sadettin Nüzhet Ergun, Sâmih Rifat: Hayatı ve Eserleri, İstanbul 1934; Celepoğlu, Ayşegül, "Sâmih Rifat", *DİA*, c. 36, s. 74-75, İbnülemin, *Hoş Sada*, s. 61.

صحن

نقص : مقامی عشاء اسرلی ربدک

کرک گفته کرک - بسته سی
این الوقت سماع یک اودی
طرقدن تنظیم و ترتیب ایدیلوب
غزته سزی تاملیاً کوندر دکتری
شو قیمتدار آزی قارنلوزمک
پیش استفاده ریشه وضع
ایدیپوز .

ازدن عاشقم بن ؛ محمد مصطفایه
فدا اولسون حیاتم بوتون آل عبايه
آخیر یی شبه آنلر بروج یی توابه
قبول ایسون ارنلر قول اولدم مرتضایه

تصدیم قلدی آرتق نه آرام و قرارم
حسینک آتشیه یا نار قلب تزارم
طونار افلاکی مردم فقام آه و زارم
رواندر سیل اشکم فضای کربلايه

کهی لبیان ایدرم توله سوم وصلانی
اوتوتدم اهل بیتک تحمکدن کاشانی
اولور البت مصادق تکاه التناهی
علینک روز محشرده حزین بر اشته

او مؤمنلره زاهد سن اول حنیده همدم
که تسلی مصطفای قیلار یا مال ماتم
قولنده حرز ه بس ه دینده اسم اعظم
سالار تیغ عدالت صدور هل آناه

بودر ه ساع ه نیازم ارنلر سروندن
بکا بر جرعه سونسون شراب کونردن
کودوب رسم سلوک خراسان ارنلردن
قرین اولدم حقیقت یولنده اولیایه

[*] برهن، ایکنی، دودهن، صحرارک، توطه سی حقیقه اولوب بالکر
اوچس مصرع میاقد .

اخوان صفادن برذات طرقدن دو قنور رضا توفیق یک فرداشمزه
انحاف ایدلشدر .

الست بزتمده حق دیواننده
خط بسم اللهی کونلردن
سیدان ازده قالوا بیلده
سر بدالله ارنلردن

جانان اشیکنه قویمنز سری
دبلرز وصانن دونه بز کری
زاهدا سن بزى صانه سر سری
کیه مقصوده کیرلردن

وادللی ترکه مدانه کیرن
طمنه اعدابه سینه سن کرن
اقراننده هنم و نبات کوسترن
جانی جانانه ورنلردن

حب وطن بزه عالی بر ایمان
دوستلرک دوستی بز دشناه دشنان
بولمز بوله در ای قرداش ایسان
کربلايه کواکس کیرلردن

بر دلبره کواکل وبردک ازلدن
دامن نیازی سالمه بز الدن
ناغ موده کیردک کیرلردن
نخچه امیددی ورنلردن

Görsel 2 - a: Samih Rifat Bey(Çağatay) - Uşşak Nefes

Bu eserin *Muhibbân*'daki notasında, meyan kısmında gerdaniye perdesi dolaylarında seyreden bir nağmenin kürdi üçlüsü ile hüseyini perdesinde kaldığı görülmektedir. Böylesi bir kalış uşşak makamına has olmayıp aksine hüseyini perdesinde uşşaklı kalışı çağrıştırmaktadır. Bilhassa meyanın sonlarına doğru hüseyini-muhayyer perdesi atlama ları, Hüseyini makamına nispetle, hüseyini perdesinde uşşaklı kalışlar gösteriliyormuş hissi uyandırıyor. Tüm bunların ışığında bestekârın esere attığı “Uşşak” ibaresine uygun olması adına söz konusu eser

günümüz notasına aktarılırken meyan kısmına -görsel 2-b'de de görüldüğü üzere- gerekli bazı perdeler eklenmiştir (Acem perdesi Eviç perdesine yükseltilmiştir).

Muhibban - Yıl 3, Sayı 1, s. 2
6 Şevval 1336 / 14 Temmuz 1334
(15 Temmuz 1918)

Uşşâk Nefes

Düyek *Beste ve Güfte:*
İbnü'l Rifat Sâmih Bey (Çağatay)

E_ zel_ den a_ şı_ kım ben_ Muham_ med_ Mus_

(2)"- Fedâ olsun hayatım..."
(4)"- Kabul etsin erenler..."

Meyan

_ta_ fa_ ya A_ cır_ bî_ şüb_ he_ an_ lar_

 Semih & Lamia

bu ru_ hu bî_ ne_ vâ_ ya (*)

* İkinci ve dördüncü mısralar ilk mısra gibi okunup, yalnız üçüncü mısralar meyanıdır.

-- NEFES --

I.
Ezelden âşıkım ben, Muhammed Mustafa'ya
Fedâ olsun hayatım bütün âl-i abâyâ
Acır bî-şübhe ânlar bu rûh-ı bî-nevâyâ
Kabul etsin erenler kul oldum Mürtezâyâ

II.
Ne sabrım kaldı artık ne ârâm ü karârım
Hüseyin'in ateşiyle yanar kalb-i nizârım
Tutar eflâkı her dem figânım âh u zârım
Revandır seyl-i eşkim fezâ-yı Kerbalâyâ

III.
Gehî nisyân edersem nola savm ü salât
Unuttum Ehl-i Bey't'in gâmından kâ'inât
Olur elbet müsâdif negâh-ı iltifât
Ali'nin rûz-ı mahşerde hazîn bir âşinâyâ

IV.
O mü'minlerle zâhid sen ol cennette hemdem
Ki nesl-i Mustafa'ya kılar pâmâl-i mâtem
Kolunda hırz-ı Yasîn dilinde ism-i a'zam
Salar tîğ-ı adâvet sudûr-i hel etâyâ

V.
Budur Sâmih niyâzım erenler serverinden
Bana bir cür'a sunsun şerâb-ı Kevserinden
Görüp resm-i sülûku Horasân erlerinden
Karîn oldum hakikat yolunda evliyaya

Görsel 2-b: Samih Rıf'at Bey - Uşşak Nefes

Bir diğer nefesin güftesi Haşimî Dergâhı postnişini Şeyh Mehmet Süreyya Efendi'ye aittir. Bestenin kime ait olduğu yazılmamıştır.

دکفتسی قاشمی درگاه بومست سینی شیخ با محمد سبیا
افندی را در مرکز کرد

نفس : ابرو در دیک مفای صبا زرم

نفس

مایه سی عشق و محبتله غمخیز کزتم
بن محب خاکبای خاندان حیدرم
شیعه آل علی خاص امت بیغمخیزم

نقرات

بن محب خاکبای خاندان حیدرم
سایه فیض محمد در کوکله شعله بار
بن حبیبیم بو خصلت ناصیه مده آشکار
مد آهم اهل بیت عشقبه ناعرشه جیقار

Görsel 3-a: Saba Zemzeme Nefes - Güfte Mehmed Efendi - Beste Meçhul

Muhibban - Yıl 3, Sayı 2, s. 6
15 Zilkade 1336 / 22 Ağustos 1334
(22 Ağustos 1918)

Saba Zemzeme Nefes

Düyek

Güfte: Şeyh Mehmed Ziya Efendi

Beste: ?

Ma_ye_si _____ aş_____ kı_ mu_ hab_____ bet_ le mu_ ham_ mer_
(2) (Sâye-i feyz-i...)

kem_____ te_ rim - SAZ----- Ben mu_ hib_____ bi_____
(2) (Ben Hüseyiniyim...)

__ ha_ ki_ pa_____ yı_ han_ da_ nı_____ hay_____ da_ rım

Meyan

Şey_ a_ i_____ âl_____ â_ li_____ hass-ı
(2) (Medd-i âhım...)

üm_ me_ ti_____ pey_____ gam_____ be_ rim

-- NEFES --

I.

Mâyesi aşk u muhabbetle muhammer kemterim
Ben muhibb-i hakipâ-yı hândan-ı Haydarım
Şeya-i âl alî-i hâss-ı ümmet-i Peygamberim
Ben muhibb-i hakipâ-yı handân-ı Haydarım

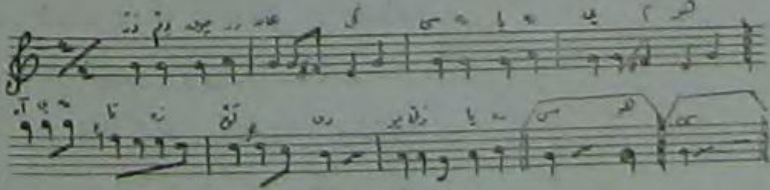
II.

Sâye-i feyz-i Muhammed'dir gönülde şu'le bâr
Ben Hüseyiniyim bu haslet-i nâsiyemde âşikâr
Medd-i âhım Ehl-i Beyt aşkıyla tâ arşa çıkâr
Ben Hüseyiniyim bu haslet-i nâsiyemde âşikâr

Görsel 3-b: Saba Zemzeme Nefes Güfte - Mehmed Efendi - Beste Meçhul

Düyek usûlünde pek eski bir rast nefes.

دوبك اصولنده بك اسكى بر راست نفس

دردم چوقدر جانكيسنه ياناييم هو
اه ينه تازهلندي يورك يارهسى هو
بن بو درده چاره قانده بولايم هو
مكر شاه الندن اوله چارهسى هو

دولو رنگه كيرر كلدن نازكدر هو
ببله جور ايله كله يازيكدر هو
جوق حسرتلك چكدم باغرم ازيكدر هو
اه كوله كوله كلير جانلر يارهسى هو
كل نيم اوزون بويلم سلوى چنارم هو
اه يوركه بر اوت دوشدى ينارم هو
... سكا دونهرم هو
... اراسى هو
ديدار ايله محبته دويولماز هو
محبندن قاچان عاشق سايلماز هو
يزيد اوقله مكله چراغ ديكلمز هو
طوتوشمشدر يانار عشقك چراسى هو
بير سلطانم ابدال يوكسك اوچارسك هو
سلامت صياحتمز كلوب كچرسك هو
عاشق محبندن نيمون قاچارسك هو
بوله ميدر بولومزك تورهسى هو

Görsel 4 – a ve b: Rast Nefes - Güfte Pir Sultan Abdal - Beste Meçhul

Muhibban - Yıl 3, Sayı 3, s. 4-5
22 Safer 1336 / 28 Teşrinisani 1334
(22 Aralık 1917)

Rast Nefes

Sofyan

Güfte: Pir Sultan Abdal

Beste: ?

Derdim çoktur han gi si ne ya na yım Hû Ah yi ne ta ze
len di gö nül ya ra sı (Hû) sı

("Düyek usûlünde pek eski bir rast nefes" ibaresiyle ifade edilmiştir.)

-- NEFES --

Derdim çokdur hangisine yanayım Hû
Ah yine tazelendi gönül yarası Hû

Ben bu derde çâre kande bulayım Hû
Meğer Şah elinde ola çâresi Hû

Türlü renge girer gülden naziktir Hû
Bülbül cevri eyleme güle yazıktır Hû

Çok hasretlik çektim bağrım eziktir Hû
Ah güle güle gelir canlar paresi Hû

(Nefesin tam güftesi çalışmamızda mevcuttur.)

Görsel 4-c: Rast Nefes - Güfte Pir Sultan Abdal - Beste Meçhul

خبره بیات ملیه نزار قصان و التیمی ترانه لری:

ری به خال لی ادغ فی اسه

در دره بزرگ باغ

رقص سهای صبا نفس

اشرف اوغلی آل خبری باغچه بزرگ کل بزده در

بز اول مولانک قولی بز یتمش ایکی دیل بزده در

Görsel 5-a: Saba Nefes- Güfte - Hasan Dede - Beste Meçhul

Muhibban - Yıl 3, Sayı 4, s. 4
27 Rebiulahir 1337 / 30 Kanunisanı 1335
(30 Ocak 1919)

Sabâ Nefes

Rakş Akşâğı

Güfte: Hasan Dede

Beste: ?

Eş_ref_oğ_lu al ha_be_ri bah_çe_ bi_ziz gül biz__de_dir_ bah_çe_ bi_ziz

gül biz____de_dir

-- NEFES --

Eşrefoğlu al haberi bahçe biziz gül bizdedir
Biz ol Mevlânın kuluyuz yetmiş iki dil bizdedir
Arı vardır uçub gezer acıyı tatlıdan sezer
Münkir olan bizden kaçır arı biziz gül bizdedir
Âdam vardır kalbi semiz alır abdest almaz temiz
Eli dahl eylemek nemiz cümle küstahlık bizdedir
Erlik midir eri yormak uzak yoldan haber vermek
Cennette inharı görmek coşkun akan sel bizdedir
Yeryüzünün çiçeği biziz tekkelerin koçağı biziz
Hacı Bektaş köçeği biziz âyin-i erkân yol bizdedir
Kuldur Hasan Dede kuldur manâyı söyleyen dildir
Elif Hakk'a doğru yoldur cim arasak dal bizdedir

Görsel 5-b: Saba Nefes – Güfte Hasan Dede - Beste Meçhul

رقص سماعی   بوسلک   نفس

هی ارنلر چون بوسری دینله دم ..... حضور مر شده ایردم بو کیجه

مرشدم محمد بیلدم بولمی ..... رهبریم علیدر بیلدم شاهمی

تیغ بند ایله باغلا دیلر بلعی ..... اولیا ارکان کوردم بو کیجه

ارنلر راهنه ایلمد ایمان ..... قلنادی کو کلمه شک ایله کان

نه بیاسین بوسری یزید و مروان ..... هی وارمی حقه و یردم بو کیجه

عندلیب مثالی آغاز ایدرکن ..... قتی پرواز اوزره سماع ایدرکن

یدی اعضا ایله نیاز ایدرکن ..... ارنلر ارکان کوردم بو کیجه

«پیرسلطان» م حقه نیاز ایدرم ..... ارنلر راهنه دوغرو کیده رم

کلی وارم حقه تفویض ایدرم ..... حقک جمالن کوردم بو کیجه

Görsel 6-a: Buselik Nefes – Güfte Pir Sultan Abdal - Beste Meçhul

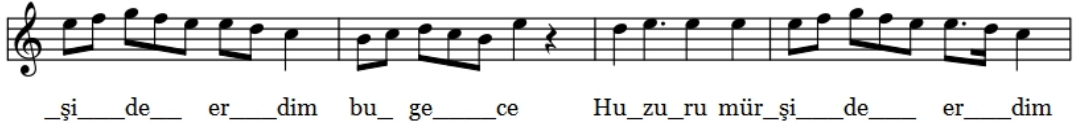
Muhibban - Yıl 3, Sayı 4, s. 5
27 Rebiulahir 1337 / 30 Kanunisanı 1335
(30 Ocak 1919)

Bûselik Nefes

Rakş Akşayı

Güfte: Pir Sultan Abdal

Beste: ?

-- NEFES --

Hay erenler çün bu sırrı dinledim
Huzur-ı mürşide erdim bu gece
Mürşidim Muhammed bildim yolumu
Rehberim Ali'dir bildim Şâhımı
Tığ bend ile bağladılar belimi
Evliyâ erkânın gördüm bu gece

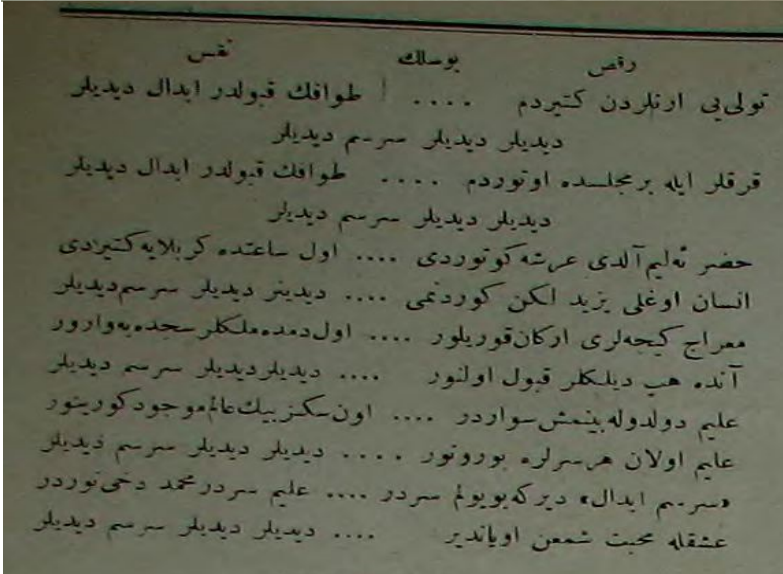
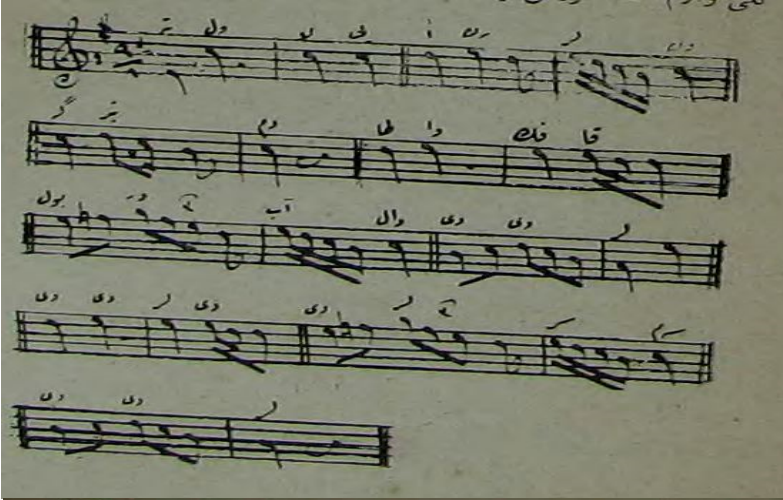
Erenler râhına eyledim iman
Kalmadı gönlümde şekk ile güman
Ne bilsin bu sırrı Yezid ve Mervan
Hep varımı Hakk'a verdim bu gece

Andelib misâli âğâz ederken
Katı pervaz üzere semâ ederken
Yedi azâ ile niyaz ederken
Erenler erkânın gördüm bu gece

Pir Sultan'ım Hakk'a niyaz ederim
Erenler râhına doğru giderim
Küllî varım Hakk'a tefvîz ederim
Hakk'ın cemâlin gördüm bu gece

Görsel 6-b: Buselik Nefes - Güfte Pir Sultan Abdal - Beste Meçhul

Sıradaki eserin *Muhibbân*'da yayınlanan notasında, eserin makamının Buselik olduğu ifade edilirken, donanımında Eviç perdesinin olduğunu; buna rağmen bu perdenin eser içerisinde hiç kullanılmadığını, bunun yerine Acem perdesinin kullanıldığını görüyoruz. Acem perdesinin kullanılması makamın Buselik olduğu iddiasını destekliyorken; Buselik makamının karakteristik özelliklerinden olan, Buselik makamı dizisinin üçüncü derecesi üzerinde tam dörtlü duyularla dolaşan nağmeler - bu genelde Bolahenk ahenginde, tam ses olan yedenini de içine alan rast-çargâh perdesi atlaması olur - yerine Hüseyinâşiran-Çargâh altılı aralığı görmemiz, eserin makamının Buselik oluşu iddiasını desteklemiyor. Burada bir hata olduğu ortadadır. Bundan yola çıkarak, Hüseyinâşiran perdesine tekabül eden ilk dörtlük notanın, Buselik makamının karakterine uyacak şekilde, Rast perdesi olması gerektiğine kanaat getirmekteyiz. Böylece, başka hiçbir ölçüde kullanılmayan, donanımdaki Eviç perdesine de ihtiyaç kalmadığı görülür. Yine, eserde 9 adet sekizlik notanın bir ölçüde olmasını gerektiren raks aksağı usûlünün (9/8), kullanıldığını görüyoruz. Hâlbuki 5. ve 8. ölçülerde (9 adet 8'lik nota bir ölçü sayılarak) bir adet sekizlik notanın fazla kaldığını görmekteyiz. Bunlar da, eserin müzikal gidişatına uygun olarak, değiştirilmiştir. Notalar aşağıdadır.

Görsel 7-a-b: Buselik Nefes - Güfte Sersem Abdal - Beste Meçhul

Muhibban ~ Yıl 3, Sayı 4, s. 5
27 Rebiulahir 1337 / 30 Kanunisanı 1335
(30 Ocak 1919)

Bûselik Nefes

Rakş Akşığı

Güfte: Sersem Abdal

Beste: ?

Te_vel_la_yı e_ren_ler_den ge_tir_dim ta_va_fin ka__
_bul_dür ab_dal de_di_ler de_di_ler de__
_di_ler ser_sem de_di_ler

Semih & Lamia

-- NEFES --

Tevellâyı erenlerden getirdim
Tavâfın kabûldür abdâl dediler
Dediler dediler sersem dediler

Kırklar ile bir mecliste oturdum
Tavâfın kabûldür abdal dediler
Dediler dediler sersem dediler

Hızır elim aldı arşa götürdü
Ol saatte Kerbela'ya getirdi
İnsanoğlu Yezidliğin gördün mü
Dediler dediler sersem dediler

Miraç geceleri erkân görülür
Ol demde melekler secdeye varur
Anda hep dilekler kabul olunur
Dediler dediler sersem dediler

Âlim doldola binmiş süvârdır
On sekiz bin âlem mevcûd görünür
Sersem Abdal derki bu yolum sırdır
İlim sırdır Muhammed dahî nurdur
Aşkla mubabbet şem'an uyandır
Dediler dediler sersem dediler

Görsel 7-c: Buselik Nefes – Güfte Sersem Abdal - Beste Meçhul

صبا	نفس
علی کوروندی کوزومه	آینه بی طوتم بوزومه
علی کوروندی کوزومه	نظر قیلم بن اوزومه
هم علم الاسماء ایله	آدم آتا حوا ایله
علی کوروندی کوزومه	چرخ فلک سما ایله
ایکی عالمده شاه اولدر	عیسی هم روحاه اولدر
علی کوروندی کوزومه	مؤمنلره بناه اولدر
علی باطن علی ظاهر	علی اول علی آخر
علی کوروندی کوزومه	علی طیب علی طاهر
علی رحیم علی رحمان	علی جاددر علی جانان
علی کوروندی کوزومه	علی دیندر علی ایمان
کورور کوزم دیلم سویله	حلمی کدای کمتر
علی کوروندی کوزومه	هر نومه قیلم نظر

Görsel 8-a: Saba Nefes - Güfte Kul Himmet - Beste Meçhul

Muhibban, Yıl 3, Sayı 5, s. 4)
29 Cemaziyelahir 1337 / 1 Mayıs 1335
(2 Mart 1919)

Sabâ Nefes

Rakş Akşayı

Güfte: Kul Himmet

Beste: ?

Ay_na_yı tut_tum yü_zü_me A_li gö_rün_dü gö_zü_me Na_zar kıl_dım

ben ö_zü_me A_li gö_rün_dü gö_zü_me A_li gö_rün_

_dü gö_zü_me_

-- NEFES --

Aynayı tuttum yüzüme
Ali göründü gözüme
Nazar kıldım ben özüme
Ali göründü gözüme

Âdem ata Havva ile
Hem ilmü'l-esmâ ile
Çarh-ı Felek semâ ile
Ali göründü gözüme

İsa hem Ruhullah oldur
İki âlemde şâh O'dur
Mü'minlere penâh oldur
Ali göründü gözüme

Ali evvel Ali âhir
Ali batın Ali zâhir
Ali tayyip Ali tâhir
Ali göründü gözüme

(Nefesin tamamı çalışmamızda mevcuttur.)

Aşağıda notası verilen eserin, makamı yazılmamıştır. Notanın donanımında eviç perdesini ve devamında yine eviç perdesinde segâhlı kalışları çağrıştıran nağmeler görmekteyiz. Zira *Muhibbân* notasyonundaki gibi eviç üzerinde ısrarla devam edip, gerdaniye ve hüseyini perdelerini de dolaşıp hüseyini perdesindeki uşşak dizisinin 2. derecesinde kaldığını gördüğümüz pek eser yoktur. İlk satırdaki müzikal ifadeler için yaptığımız bu yorumu ikinci satırın sonunda hüseyini perdesindeki uşşaklı kalış desteklemektedir. Bu sebeple, ikinci ölçüde (4 adet dörtlüğü dolduran ölçüler birer birer sayıldığında) karşımıza çıkan hüseyini perdesinin, eviç perdesindeki segâhlı kalışın yedeni olan acem perdesi (hüseyini perdesinin 4 komalık bakiyye diyezi) olmasının muhtemel olduğunu düşünmekteyiz. Bu sebeple o bölge, segâhlı kalışı ifade eder cinsten günümüz notasına alınmıştır. Ayrıca tüm notasyon incelendiğinde, melodik yapıların eviç-uşşak doğrultusunda ilerlediği görüldüğünden, eseri evç-hûzi makamıyla ifade etmenin doğru olabileceği kanaatini taşıyoruz.

دیوانه کو کجتر کجمر کوزم لدن مهر یار ایسترم سندن یا علی
 نیم آرزولرم سنک آزلدن کجمر محبتک جاندن یا علی
 جان و دلدن سونلرک جانی سک نقصانز سک مروتلر کانیسک
 عاشق بنده لره رحیم شانی سک عنایت اومارم سندن یا علی
 سن مرشد سک مروت ایت بنده که جاغیرد قچه امداد ایله دوشکور
 کربلاده یا مان امام عشقته کجمر سک کناهدن قاندن یا علی

بیجه یوز بیک بیلر قندیله دوردک آتانیک بلندن آماند کلدله
 انکچون خلقی کانه صالدک بیک بر طونندن باش کوستردک یا علی
 طریقت ایچنده شمس و قمر سک حقیقت ایچنده ذات و کلاک
 ایسته مم جتی کوستر جمالک قول همتک کجمدی سردن یا علی

Görsel 9-a: Evc-Hûzi Nefes - Güfte Kul Himmet - Beste Meçhul

Muhibban, Yıl 3, Sayı 5, s. 4)
29 Cemaziyelahir 1337 / 1 Mayıs 1335
(2 Mart 1919)

Evc-Hûzi

Sofyan

Güfte: Kul Himmet

Beste: ?

Di_va_ne gön_lü müz geçmez gü_zel_den hey Mih_ri_yar is_
1. 2.
te rim sen_den ya A_li hey li

-- NEFES --

Divane gönlümüz geçmez güzelden ya Ali
Bir niyaz eyledik senden ya Ali
Benim arzumanım sensin ezelden ya Ali
Gitmez muhabbetin candan ya Ali

Canı dilden sevenlerin canısın ya Ali
Aşıkları mest etmeye kânısın ya Ali
Kusura kalmayan mürvet kânısın ya Ali
Geçersin günahattan kandan ya Ali

Nice yüz bin yıllar kandilde durdun ya Ali
Atanın belinden anadan geldin ya Ali
Onunçün bu halkı gümana saldın ya Ali
Bin bir dondan baş gösterdin ya Ali

Şeriat içinde şemsi kamersin ya Ali
Tarikat içinde dahi kemalsin ya Ali
İstemem cenneti göster cemalin ya Ali
Kul Himmet için de göster himmetin ya Ali

Görsel 9-b: Evc-Hûzi Nefes – Güfte Kul Himmet - Beste Meçhul

مصحف ديك خطادر اول صفحه جماليه... بوبر كتاب سوز در فهم ايدن اهل حاله
 رخساره نقطه قويمق رسم خط اولاسه يدي... دوشمزدی متهزلندن رخسارك اورده حاله
 حيران ماه رويك خورشیده مهر سالماز... مشتاق طاق ابرو آكسيك باقار هلاله
 قونددوردی كندی خطك آينه مراده... نقل اوردی عقد زانك كنجینه وصاله
 دوران بكاقلم تك سودا قیوسن آجدی... تاقدیمی غمندن دوندردی ضعف وناله
 رسم وفا فصولی سندن كماله یتش... خوش كامل زمانك احنت بو كماله

Görsel 10-a: Pencugâh Nefes - Güfte Fuzûli - Beste Meçhul

Muhibban, Yıl 3, Sayı 5, s. 4)
29 Cemaziyelahir 1337 / 1 Mayıs 1335
(2 Mart 1919)

Pencûgâh Nefes

Yürük Semai

Güfte: Fuzûli

Beste: ?

Mus_haf de_mek ha_ta_dır ol saf_ha_i

ce_ma_li_ye Bu bir ki_tab sö_zü_dür fehmeden eh_li_ha

_le _le

-- GAZEL --

**Mushâf demek hatâdır ol safha-i cemâle
Bu bir kitâb sözüdür fehm eden ehl-i hâle**

**Ruhsare nokta koymak hat olmasaydı
Gitmezdi menzil etmek ruhsarın üzre hale**

Notalarını aktardığımız tüm nefeslerin listesi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

ESERİN İSMİ	GÜFTESİ	BESTESİ	MAKAMI	KÜNYESİ
Reftîm u bordîm dâğ-i tu bordîm	Hacıbeyzade Ahmet Muhtar	Hacıbeyzade Ahmet Muhtar	Mahur	Muhibbân, Yıl-2, Sayı-5, Sayfa-2, 11 Mayıs 1911
Ezelden aşıkım ben Muhammed Mustafa'ya	Samih Rifat Bey	Samih Rifat Bey	Uşşak	Muhibbân, Yıl-3, Sayı-1, Sayfa-2, 15 Temmuz 1918
Mayesi aşk-u muhabbetle muhammer kemterim	Şeyh Mehmed Ziya Efendi	?	Saba Zemzeme	Muhibbân, Yıl-3, Sayı-2, Sayfa-6, 22 Ağustos 1918
Derdim çoktur hangisine yanayım	Pir Sultan Abdal	?	Rast	Muhibbân, Yıl-3, Sayı-3, Sayfa-4,5, 22 Aralık 1918
Eşrefoğlu al haberi	Hasan Dede	?	Saba	Muhibbân, Yıl-3, Sayı-4, Sayfa 4, 30 Ocak 1919
Hay erenler çün bu sırrı dinledim	Pir Sultan Abdal	?	Buselik	Muhibbân, Yıl-3, Sayı-4, Sayfa 5, 30 Ocak 1919
Tevellayı erenlerden getirdim	Sersem Abdal	?	Buselik	Muhibbân, Yıl-3, Sayı-4, Sayfa 5, 30 Ocak 1919
Aynayı tuttum yüzüme	Kul Himmet	?	Saba	Muhibbân, Yıl-3, Sayı-5, Sayfa-4, 2 Mart 1919
Divane gönlümüz geçmez güzelden	Kul Himmet	?	Evç-Hûzi	Muhibbân, Yıl-3, Sayı-5, Sayfa-4, 2 Mart 1919
Mushaf demek hatadır ol safha-i cemale	Fuzûli	?	Pencugâh	Muhibbân, Yıl-3, Sayı-5, Sayfa-4, 2 Mart 1919

Tablo1: *Muhibbân*'da yayımlanan nefesler

Çalışmamızın ana malzemesini oluşturan yukarıdaki nefeslerden bazılarını 1933 yılında; Ali Rif'at Çağatay, Rauf Yekta Bey, Zekâizade Ahmet Irsoy ve Dr. Suphi Bey'lerden oluşan İstanbul Konservatuvarı Tasnif Heyeti tarafından hazırlanan *Bektaşî Nefesleri*¹⁴ isimli çalışmada da yer verilmiştir. *Muhibbân*'da bulunan bazı nefeslerin de *Bektaşî Nefesleri*'nde olmadığını görüyoruz. Bu üç nefes aşağıdadır:

- Güfte ve bestesi Hacıbeyzade Ahmet Muhtar'a ait Mahur makamında Farsça güfteye sahip "Reftîm u bordîm dâğ-i tu bordîm" isimli nefes
- Güftesi Şeyh Mehmed Ziya Efendi'ye ait Saba Zemzeme makamında "Mayesi aşk-u muhabbetle muhammer kemterim" isimli nefes
- Güftesi Pir Sultan Abdal'a ait Buselik makamında "Hay Erenler Çün Bu Sırrı Dinledim" isimli nefestir.

¹⁴ Tasnif Heyeti, *Bektaşî Nefesleri*, İstanbul Belediye Konservatuvarı Neşriyatı, Cilt 4 ve 5, 1933.

SONUÇ

Alevi-Bektaşî kültürünün ideolojik yapısını ve doktrinini ifade eden nüveler barındıran, bu kültürden doğmuş, yine bu kültüre ait hem edebi hem de bir musiki formu olan nefesler, ilk kez *Muhibbân*'da yayımlanmak suretiyle, tarihin dışında kalan kitlelere sunulmuş ve bu kültürün dışarıya kapalı duruşu ilk kez aşılmıştır.

Bektaşîlerdeki musikinın bazı örnekleri *Muhibbân* ile bazıları da 1933'te Tasnif Heyeti'nin neşriyatı ile çıkıyor olsa da Vahit Lütfi Salcı aynı yıllarda kaleme aldığı yazılarda bu eserlerin gerçek Bektaşî eserleri olmadığını yazıyordu. Bu hususta Tasnif Heyetinden Rauf Yekta'yı muhatap alarak ve başka yazılarında da Sadi Yaver Ataman, Mahmut Ragıp Gazimihal gibi yazarlara karşı yazılar yazmış, bu hususta tartışmaya girmiştir. Onun ifadesiyle bu musiki gizlidir ve buna dışarıdan ulaşmak mümkün değildir. İstanbul'da icra edilen, nota kaydı alınan bu nefeslerin aslında bozulmuş örnekler olduğunu belirtir. "Zümre musikisi" olarak tanımladığı İstanbul muhitindeki bu musiki, ona göre "asırlardan beri Osmanlı İmparatorluğunu teşkil eden Rum, Ermeni, Yahudi, Sırp, Ulah, Bulgar, Arap, Acem, Arnavut ve Çerkes gibi unsurların duygularıyla haşır ve neşir olmuş, sarmaş dolaş edilmiş bir nevi haykırış ve ses yığınlarının yadigârı"dır.¹⁵ Salcı'ya göre, -ilk sayfalarda da değindiğimiz gibi- yirminci asrın başlarında İstanbul Bektaşî tekkeleri, asil ve vakur karakteri kaybetmişler ve musikileri de etkilendikleri şehir musikisiyle yarım ve çeyrek seslerle ağdalı ve yayık hale getirilmiştir.

Burada Salcı'dan örnek vermemizin sebebi, en eski nefeslere, yazıları ve kitapları içinde yer veren isimlerden birisi olmasındandır.¹⁶ Bir farkla ki Salcı, Tasnif heyetine yukarıda andığımız itirazları sunan bir isimdi. Meselenin bir de bu yanı olduğunu hatırlatmak istedik. Aslında Salcı'nın itirazlarına benzer itirazlar, genel olarak Osmanlı klasik musikisi için ortaya konurdu. O dönem milli musiki tartışmalarında yazan birçok aydın klasik musikinın ağır ve ağdalı eserleri için bu tür ifadeleri kullandılar. Bunlar Salcı'nın eleştirileri ile aynı. Ancak Salcı'nın özellikle nefeslerdeki bozulmayı ifade ettiği cümlelerde abartılı davrandığını görmek zor değil. Alevi-Bektaşî tekkelerinde aynı eserlerin farklı farklı okunabiliyor olmasının -ki kendisi de aynı bestenin, farklı güfte ile, aynı güftenin farklı beste ile, farklı üsluplarla icra edildiğini söyler- bu geniş coğrafyaya has müzikal dokunun yansımaları sebebiyle bir zenginliğe işaret sayıldığı kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

Arslan, Fazlı, *Vâhitnâme: Musikişinas Halkbilimci Vahit Lütfi Salcı*, Mavi Yayıncılık, İstanbul, 2015.

Bektaşî Nefesleri, İstanbul Belediye Konservatuvarı Neşriyatı, Cilt 4 ve Cilt 5, 1933.

Celepoğlu, Ayşegül, "Sâmih Rifat", *DİA*, c. 36, s. 74-75.

Ergun, Sadettin Nüzhet, Samih Rifat: Hayatı ve Eserleri, Semih Lütfi Matbaası, İstanbul 1934.

Gündoğdu, Cengiz, "Osmanlı'nın Son Döneminde Yayınlanan Tasavvufî Muhtevalı Muhibbân Dergisi ve 1327/ 1911 Yılı 4. Sayısında Yer Alan Bazı Makaleler", *Tasavvuf*, sayı, 7 (2001), s. 293.

Günyol, Vedat, "Matbuat: Türkler, I-Türkiye", *İslam Ansiklopedisi*, Cilt 7, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1997.

Hızlan, Doğan, "Yeni Ağıza Eski Taam", *Radikal* (31.10.2014) Hacıbeyzade'nin *Aşevi* adlı kitabı üstüne yazısı.

İnal, İbnülemin Mahmut Kemal, *Hoş Sadâ*, Maarif Basımevi, 1958.

Kara, Mustafa, "Muhibbân", *DİA*, c. 31.

¹⁵ Salcı, "On Yıl musikiyi" *6 Ok*, sayı: 3, (31 Birincikânun 1933) s. 24.

¹⁶ Bkz. Arslan, *Vâhitnâme*, 139-152.

- Karadeniz, M. Ekrem, “*Türk Müsikişinin Nazariye ve Esasları*”, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1965.
- Maden, Fahri, “Muhıbbân Dergisinde Alevilik-Bektaşılık ile İlgili Yazılar, Şiirler ve Haberler”, *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, Sayı 6, 2013.
- Ocak, Ahmet Yaşar, “Bektaşılık”, *Diyanet İşleri Ansiklopedisi*, Cilt 5, 1992.
- Salcı, Vahit Lütfi, “Kızılbaş Şairleri: Musikileri 14”, *Bartın*, Sayı: 648, (23 Haziran 1938), s. 3.
- Salcı, Vahit Lütfi, *Gizli Türk Dini Oyunları*, Numune Matbaası, İstanbul, 1941.
- Salcı, Vahit Lütfi, “On Yıl Musikiysi” *6 Ok*, sayı: 3, (31 Birincikânun 1933) s. 24.
- Taşğın, Ahmet, “Alevi-Bektaşî Edebiyatında İlk Örnek: Muhıbbân”, *Folklor/Edebiyat*, Sayı: 39, 2004.
- Yolcu, Nilgün, “II. Meşrutiyet'te Yayınlanan Bektaşılıkla İlgili Bir Dergi: 'Muhıbbân'” *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı 7 (1998).